

Z HISTORIE MEDICÍNY

200 let od narození Josefa Škody (10. 12. 1805 - 13. 6. 1881)

Josef Škoda (obr. 1) se narodil 10. 12. 1805 v Plzni jako syn chudého kováře. Lékařskou fakultu vystudoval ve Vídni. Na své doktorské disertaci „De divisione morborum“ (O rozdělení chorob - 1831) se podepsal Josephus Škoda, Czechus, Pilsensis. Škoda působil nejprve jako sekundární lékař a později jako ordinář na oddělení pro prsní choroby ve Vídni. Na podzim roku 1846 se stal profesorem a přednostou 1. interní kliniky po zemřelém F. W. Lippichovi. V té době už dohasínala sláva první vídeňské školy, jejímiž představiteli byli žáci slavného leydenského lékaře Hermana Borhaavena Gerhard van Swieten (1700-1772) a Anton de Haën (1709-1776) [2].

Škoda navštěvoval v roce 1834 v Paříži výklady Pierra Piorryho, který v roce 1827 zavedl nepřímou perkusi hrudníku objevením plezimetru. Po návratu do Vídně se začal velmi intenzivně zabývat poklepem a poslechem. Velmi úzce spolupracoval s patologem a královéhradeckým rodákem Karlem Rokitanským (1805-1878). Pečlivě srovnával fyzikální nálezy získané u nemocných s nálezy sekčními. Pracoval však i experimentálně. Plnil hrudník zemřelých vodou a vzduchem a sledoval tím vzniklé změny poklepuvého nálezu. Výsledky svých pozorování a studií zveřejnil v knize „Pojednání o perkusi a auskultaci“. Kniha vyšla poprvé v roce 1839 a dočkala se do roku 1864 celkem šesti vydání. Přeložena byla do angličtiny a francouzštiny. Hlavní přínos monografie byl, že nálezy zjišťované poklepem postavil na pevný fyzikální základ. V protikladu s Piorrym a francouzskou školou na podkladě pečlivých studií dokázal, že poklepuvé zvuky záleží pouze na fyzikálních vlastnostech tkáně, nad kterou perkutujeme, takže neexistuje charakteristický polep srdeční, jaterní, stehenní, plicní nebo poklep, který vydává tekutina. Škodův výklad narazil v Německu a zvláště ve Francii na nemalý odpor. Avšak za necelých deset let sami Francouzi nazvali bubínkový charakter poklepu pod klíčkem nad plicí stlačenou exsudátem zvukem Škodovým [2].

Žákem Škodovým byl Josef Hamerník, který od roku 1845 vedl v pražské Všeobecné nemocnici oddělení pro nemoci prsní, stal se profesorem a vynikajícím způsobem přispěl k rozvoji fyzikální diagnostiky [3].

Karel Rokitanský, Josef Škoda a Ferdinand Hebra (1816-1880) vytvořili druhou (novou) vídeňskou školu, která se proslavila Rokitanského pečlivými popisy pitevních nálezu a na jejich bazi založené na klasifikaci nemocí. Hlavní zásluha Škody spočívala v propracování poklepuvých a poslechových nálezu a jejich správné interpretaci. Ferdinand Hebra je pak pokládán za jednoho z největších dermatologů 19. století [5].

Prof. Emerich Maixner na slavnosti pořádané 10. listopadu 1905 v Plzni na památku 100. výročí narození Josefa Škody o knize, která Škodovi zajistila trvalou slávu, prohlásil: „... k jejímu posouzení zapotřebí je zralého ducha, týž ale vyčte sobě z každé stránky velký poklad vědění, velký počet pravd, sestrojených na úmorném pozorování, ano každá stránka chová zlaté zrno...“ Nic nedá se korigovat v této knize, ve které zříme Škodu v celé jeho bytosti, s příslušnou logikou, s pevným přírodopyským myšlením [4].

Škodovi se dostalo po zásluze ocenění. Společně s Rokitanským se stal v roce 1848 členem císařské Akademie věd. Oba byli také mezi prvními čestnými členy Spolku českých lékařů založeného v roce 1862. Značným oceněním jeho zásluh o novodobou medicínu je jeho zobrazení na jedné ze dvou monumentálních fresk Diega Riviery ve vestibulu velké

posluchárny Národního kardiologického ústavu v Mexico City. Ve středu horní části této fresky jsou zobrazeni Leopold Auenbrugger, zakladatel poklepu hrudníku, Jean Nicolas Corvisart, který se zasloužil o rozšíření poklepu hrudníku, a René Theophile Laënnec, který vynalezl stetoskop a začal soustavně vyšetřovat srdce poslechem. Nad těmito třemi postavami vévodí postava Josefa Škody, který je pokládán za zakladatele novodobé kardiologie ve Vídni [1] (obr. 2).

Josef Škoda zemřel 13. 6. 1981 ve Vídni a byl uložen do čestného hrobu města Vídně na Hernalském hřbitově [5].

Zavedení a propracování fyzikálních metod vyšetřování bylo důležitou etapou soudobé medicíny. Těm, kteří se o to zasloužili - a k nim patří i Škoda - patří naše uznání a dík.

Literatura

1. Fejfar Z et al. Česká kardiologie a kardiologové. Praha: Galén 2001.
2. Chrobák L. Historie poklepu hrudníku. Stud Pneumol Phtiseol 2003; 63: 43-46.
3. Jirásek V. Podíl 1. interní kliniky na rozvoji vnitřního lékařství v Čechách a na Slovensku. In: Jirásek V et al. Dějiny 1. interní kliniky. Praha: Karolinum 1996: 115-123.
4. Maixner E. Feuilleton. Josef Škoda. Čas Lék Čes 1906; 45: 225-227, 260-264.
5. Stefan H, Procházková O, Šteiner I. Karel Rokitanský. Hradec Králové: Nakladatelství ATD 2005.

prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
www.lfhk.cuni.cz
e-mail: ladislavchrobak@seznam.cz

Doručeno do redakce: 23. 8. 2005